

**43/12 STYRESAK – VIRKSOMHETS- OG
SAMLINGSKRITISKE UTFORDRINGER I VEST-AGDER-MUSEET**

Går til

Styrets medlemmer

Styremøte

10. desember 2012

Saksbehandler

John Olsen

Saksfremlegg

Styret i Vest-Agder-museet ba i møtet den 24.10.12 om en redegjørelse for virksomhetskritiske eller samlingskritiske utfordringer for organisasjonen. Dette som et grunnlag for og et supplement til et videre arbeid med organisasjonsgjennomgangen.

Redegjørelsen nedenfor adresserer disse – og tar ikke opp i seg utviklingsbehov mm. Dette bør adresseres særskilt som ledd i et strategidokument. En del av utfordringene er felles for hele museet, mens andre er mer spesifikke for en enkelt avdeling. Det er nedenfor forsøkt å ikke bare liste opp utfordringene, men også å komme med forslag til tiltak.

Økonomiske handlingsrom

Vest-Agder-museet har i dag et svært lite, nærmest fraværende økonomisk handlingsrom. Det aller meste av museets inntekter er bundet opp i lønn, samt faste utgifter som strøm, forsikring mm. Dette gjør at museet ikke klarer å være så dagsaktuelle som en kunne ha vært, hvis en hadde hatt økonomi og ressurser til å lage utstillinger, kommet med faglige uttalelser mm. knyttet opp mot dagsaktuelle tema. Den økonomiske situasjonen er også blitt en stor utfordring i forhold til å løse de oppgavene et museum er satt til, som m.a. ta vare på samlingene, forvalte disse og

forske på aktuelle tema for regionen og museet. Spesielt innenfor samlingsforvaltning begynner situasjonen å bli alvorlig. Arbeidet med å registrere gjenstandene på en tilfredsstillende måte går sakte, det er ikke ressurser til å digitalisere fotosamlingene som kontinuerlig brytes ned og bygningsvedlikeholdet har store etterslep (jf. nedenfor). For å illustrere situasjonen kan det vises til budsjettet for 2013, hvor selv avdelinger med økte egeninntekter må kutte i drift – også utover at det heller ikke er mulig å indeksregulere inndekning av driftskostnadene. Et misforhold mellom indeksregulering av tilskudd og lønns/prisvekst må ta hoveddelen av «skylda» for situasjonen.

Den økonomiske situasjonen gjør også at VAM ikke får det momentet en trenger for å kunne etablere museumssenteret på Odderøya som et kraftsenter, slik organisasjonen trenger.

Skal budsjettet kunne bringes i balanse i årene fremover, må en enten øke inntjeningen, eller kutte i driften. Å kutte i driften er vanskelig om ikke bemanningen skal reduseres, men denne er allerede for lav i forhold til de oppgaver som museet er pålagt.

I forhold til økning av inntjening, ser administrasjonen tre muligheter – og alle tre bør følges opp parallelt:

1. Som et IKS har representantskapet mulighet til å vedta størrelsen på tilskudd fra kommuner og fylkeskommuner, som disse må følge opp. Dvs. at rep. skap kan pålegge kommunene og VAF en årlig indeksregulering, f.eks. på nivå med hva staten legger til grunn for sitt tilskudd gjennom Kulturdepartementet. Ved andre konsoliderte museer er gjerne «formelen» for indeksreguleringen avtalefestet, i VAM er dette overlatt til stryket og representantskapet å fastsette.
2. Museets egeninntjening kan økes. Museer har normalt en relativt lav egeninntjening, men noen har lyktes godt med å øke denne. Skal en lykkes med dette i VAM fordrer det dog at en knytter til seg kompetanse innen markedsføring (i organisasjonsgjennomgangen er det vist til at VAM bør tilsette en markedsjef), samt at en på enkelte avdelinger må ta høyde for lønn

til vertskap for å håndtere økt publikumsbesøk. I museets søknad til Kulturdepartementet om driftsstøtte for 2013, var stillingen som markeds sjef prioritert, da med begrunnelsen ønsket om økt egeninntjening.

3. VAM bør arbeide for at det statlige tilskuddet økes. I dag ligger dette på mellom 49 og 50 % av totalen, mens staten i utgangspunktet kan bidra med inntil 60 %. Hadde en lykkes med å øke statens andel til 60 %, ville dette for VAM ha betydd en økning på i underkant av 3 millioner kroner.

Bygningsvern

I Vest-Agder er det i dag ca. 180 antikvariske bygninger som er knyttet til museer. Av disse forvaltes ca. 100 av Vest-Agder-museet. Som ved de andre museene i landet, er det et stort etterslep på vedlikehold av disse. VAM har laget rapporter på flere av byggene, men samarbeider nå i tillegg med fylkeskonservatoren for å lage en samlet oversikt og prioritering av tiltak knyttet til alle byggene ved museet.

Jf. ovenfor strekker ikke de årlige driftsbudsjettene til i forhold til vedlikehold utover sprett «brannslukking». Ved enkelte bygg har en gått i gang med nødtiltak som å legge presenninger på tak. Etter konsolideringene og statens endringer av støtteordninger for museer som mottar støtte direkte over statsbudsjettet, er museene utelukket fra å søke støtte m.a. fra Kulturminnefondet.

VAM bør samme med de andre museene i landet arbeid for å øke bevilgningene til bygningsvedlikehold. I tillegg må museet vurdere om enkelte bygg bør avhendes. Museet bør være restriktiv med å ta inn nye bygg som kan øke etterslepet ytterligere.

Magasinsituasjonen

Vest-Agder-museet forvalter nærmere 60 000 gjenstander og 228 000 fotografier. Oppbevaringsforholdene for disse er varierende. I Mabergåsen på Lista er det etablert et moderne magasin, med klimaregulerte haller for oppbevaring av mindre og mellomstore gjenstander. Dette dekker behovet for den vestre delen av museet (Lista

og Flekkefjord), når det gjelder mindre gjenstander, samt for hele museet når det gjelder fotomagasin. I Mandal oppbevares en god del gjenstander i Andorsengården, noe som er uheldig, ikke minst pga. brannfaren. Avd. Kristiansand leier et større lokale i Vågsbygd, men dette er for lite til at alt kan samles her. En del oppbevares derfor fremdeles under utilfredsstillende forhold i museumsbygget på Kongsgård. Magasinet knyttet til Setesdalsbanen er lite egnet til dette formålet og bryter med mange av prinsippene for et magasin. Det vil være kostbart å sette magasinet i tilfredsstillende stand. Alle avdelingene i museet har utfordringer når det gjelder store gjenstander som båter, landbruksredskaper, hestekjøretøy mm.

Utfordringene knyttet til bevaring av det rullende materiellet ved Setesdalsbanen bør også trekkes frem. Dette må løses lokalt på Grovane. I dag oppbevares store mengder unike vogner/vognkasser fra 1880-1890 tallet (blant landets eldste smalsporvogner) utendørs under presenning. For den nyetablerte Driftsbestyrelsen vil det være prioritet 1, etter det å få togene til å gå igjen, å sikre disse en bedre oppbevaring. Her bør midlertidige løsninger med f.eks. rubbhall vurderes.

For magasinplass i Vågsbygd betaler VAM årlig kr 400 000 + mva. Flere museer andre steder i landet, arbeider nå for å etablere sentralmagasiner som favner hele eller deler av fylket og finansierer dette gjennom privat-offentlig finansiering, eventuelt gjennom lånefinansiering med nedskrivning over flere år. VAMs behov er knyttet til området fra Mandal/Sjølingstad og østover. Museet bør vurdere å utrede muligheten for et sentralmagasin for små og mellomstore gjenstander for den østre delen av fylket, samt magasinløsning for større gjenstander for hele fylket. I dette arbeidet bør en også avklare om det er behov ved andre museer i fylket som kan løses innenfor samme bygg. I utredningen bør en også vektlegge relasjonen til det planlagte konserveringsverkstedet på Odderøya, samt vurdere ulike finansieringsløsninger.

Samlingsforvaltning - registrering.

Alle museets gjenstander må gjennomgås og registres i Primus. Museet rapporterer årlig til Kulturdepartementet på dette arbeidet. Totalt er 16 100 gjenstander registrert.

Dette er også et viktig arbeid for museet selv, både for å få en best mulig oversikt over hva vi forvalter, samlingens tilstand, samt ikke minst i forhold til å kunne ta godt funderte avgjørelser når det gjelder inntak av nye gjenstander. I forhold til sistnevnte bør museet utarbeide inntaksplaner. Registreringsarbeidet er også en viktig oppgave i museets formidling, da registreringene i Primus kan gjøres allment tilgjengelige gjennom Digitalt museum. Tilsvarende som ved andre museer, burde også VAM ha satt i gang et «revita» prosjekt knyttet til en gjennomgang av samlingene og registrering av disse. Det er ikke realistisk å kunne gjøre dette uten å organisere arbeidet som et prosjekt med ekstra innleid personell. Dette krever imidlertid økonomisk handlingsrom.

Kunnskapsoverføring knyttet til håndbåren kunnskap

Vest-Agder-museet særpreges av mange avdelinger/funksjoner knyttet til «håndbåren kunnskap», dvs. kunnskap som vanskelig lar seg dokumentere utover at kunnskapen går fra person til person. Dette gjelder mye av aktiviteten på Sjølingstad, driften på Setesdalsbanen, samt mye av bygningsvedlikeholdet. På avdeling Sjølingstad har det vært lagt ned et stort arbeid i å utvikle manualer og dokumentasjon som kan støtte opp under opplæringen av nytt personell. Det er imidlertid utfordrende at funksjoner som tidligere ble løst av mange, nå løses av noen få. Forsvinner en av disse, vil det ta lang tid for en ny person å opparbeide seg denne kunnskapen.

For å bedre på situasjonen, bør det for alle de tre (Sjølingstad, Setesdalsbanen og bygningsvern) arbeides med å videreutvikle manualene og overføre denne måten å dokumentere håndbåren kunnskap på, fra Sjølingstad til de andre avdelingene. Dette er imidlertid et tidkrevende arbeid som trekker personell ut av den daglige driften. En bør videre arbeide for at flere personer er involvert i de ulike prosessene, slik at flere sitter på parallell kunnskap. I tillegg til at en bør arbeide for å styrke egen stab (økt bemanning), slik at en har mulighet for overlapp når folk slutter, bør en også arbeide for å bygge nettverk mot lignende institusjoner ved andre museer, slik at en kan hente kunnskap og støtte der om behov. Dette fordrer dog at vi selv har kapasitet til å yte en tilsvarende støtte tilbake.

Vest-Agder-museet som kompetanseinstitusjon

Vest-Agder-museet skal være en kompetanseinstitusjon. Dette er også nedfelt i den siste stortingsmeldingen på museumsområdet, hvor de fire «F-er» er likestilte: Forskning, formidling, forvaltning og fornying. Museet opplever en utfordring ved at fagstillingene i stadig større grad er blitt spist opp av andre oppgaver, ikke minst gjelder dette avdelingslederne. Vi håper endringene i tråd med organisasjonsgjennomgangen kan bedre noe på dette, men erfaringsmessig vil avdelingslederstillingene ofte bli «potetstillinger». I tillegg har museet opplevd et generasjonsskifte, hvor erfarne konservatorer er gått av med pensjon og nye kommer inn. Museet burde hatt en strategi og en økonomi, både til å øke antallet konservatorer, samt å kunne videreutdanne de som allerede er tilsatt. Museet burde ha en ambisjon om å bringe flere opp til en sertifisering etter Norsk museumsforbunds ordning (Konservator NMF).

Kjelebytter - Setesdalsbanen

For å ha sikkerhet for drift i årene fremover, er banen avhengig av å ha to operative lokomotiv. Dampkjelene i flere av lokomotivene er nå rundt 100 år og har behov for en større oppgradering/bytte. Som et minimum må to av disse tas innenfor en 3-5 års periode (jf. behovet for to operative lok). Den konkrete løsningen for bytte/utbedring må finnes gjennom dialog med Jernbanemuseet som eier. De har imidlertid ikke rom på sitt budsjett til å finansiere dette arbeidet, men forventer at de som leier/braker materiellet (VAM) står for dette. De vil dog bistå med faglig kompetanse. Trolig må kjelene nyproduseres i England. Utbedringene er kostnadsberegnet til 1,5 millioner kroner pr. lokomotiv.

Forslag til vedtak

Styret tar redegjørelsen til orientering med følgende merknader:

1. Styret ber administrasjonen innarbeide en indeksregulering på 3,3 % i tilskuddet fra kommunene i budsjettet for 2013.

2. Museet skal følge opp Kulturdepartementet ad. de økonomiske bevilgningene til Vest-Agder-museet.
3. Museet skal følge opp arbeidet med tilstandsvurderingen av alle bygg, samt bør på eget initiativ søke å skaffe en oversikt over kostnadene knyttet til å bringe vedlikeholdet opp til et normalnivå.
4. Styret ber administrasjonen utrede behov og rammer for et fellesmagasin.
5. Styret ber administrasjonen komme tilbake med en skisse til et revitasprosjekt, inneholdende et kostnadsoverslag som kan være grunnlag for en søknad om økt støtte fra Kulturrådet/Kulturdepartementet.
6. Styret ber administrasjonen videreføre arbeidet knyttet til kjelebytte på to lokomotiv ved Setesdalsbanen, her under plan for finansiering.

Vest-Agder-museet IKS